

Magyar Helsinki Bizottság

**JELENTÉS A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG
2015. FEBRUÁR 24-I LÁTOGATÁSÁRÓL
A CSONGRÁD MEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
SZEGEDI HATÁRŐRIZETI KIRENDELTSÉGÉN**

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR), az Országos Rendőr-főkapitányság és a Magyar Helsinki Bizottság között fennálló háromoldalú megállapodás alapján a Magyar Helsinki Bizottság emberi jogi megfigyelő látogatást tett 2015. február 24-én a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság Szegedi Határőrizeti Kirendeltségén. A látogatáson Gyulai Gábor menekültügyi programvezető és dr. Kovács Tímea ügyvéd vettek részt. A látogatásra egy időben került sor az Orvosok Határok Nélkül (*Médecins Sans Frontières*) nemzetközi civilszervezet öttagú delegációjának látogatásával.

A monitorozó látogatás elsődleges célja az előállítási körülmények vizsgálata volt, különös tekintettel az irreguláris migráció és a menedékkérők számának közelmúltbeli megugrására, valamint az UNHCR-rel és az Országos Rendőr-főkapitánysággal közösen 2015. január 22-én lefolytatott monitorozó látogatás tapasztalataira. A látogatás során a Bizottság megfigyelői először találkoztak a Rendőrség képviselőivel: Éberhardt Gábor kirendeltség-vezetővel, Honfi Péter idegenrendészeti főosztályvezetővel és dr. Báró Livia főorvossal. Ezt követően majd felkeresték az orvosi rendelőt, a fertőtlenítő konténert és a külföldiek előállítására használt helyiségeket a rendőrségi objektum északi és déli oldalán. Az előállító-helyiségekben a Bizottság megfigyelői egy tucat fogvatartott külföldivel beszéltek. A látogatás során a rendőrség mindvégig teljes körű tájékoztatást adott és igyekezett elősegíteni a látogatást, amit ezúton is köszönünk. A látogatás legfontosabb megállapításai a következők:

1. Általános megállapítások

A szerb-magyar határszakaszon előállított külföldiek száma jelentősen csökkent a januári látogatást követő 1-2 hétben. Ezen kívül megnyílt Röszkén egy előállításra alkalmas nagyobb objektum, így a február 25-i látogatás során jóval kevesebben tartózkodtak a kirendeltségen, mint a január 22-i látogatásunk napján, ezzel együtt a feszültség is érezhetően csökkent.

A januári látogatás óta megnyílt a kirendeltség déli oldalán található új/felújított épület, melyben a vizsgáló mellett két előállításra szolgáló, ráccsal elkülönített rész („ketrec”) is található. A rendőrség tájékoztatása alapján a külföldiek addig tartózkodnak itt, ameddig sor nem kerül meghallgatásukra és az ujjnyomátvétellel, ezután átkerülnek a keleti vagy az északi oldalon levő, korábbi garázsokon belül kialakított ketrecekbe. Ez jó esetben csak néhány óra, de függ a tolmács elérhetőségétől, így az itt-tartózkodás hosszabbra is nyúlhat. A kirendeltségen a külföldiek fogvatartására alapesetben legfeljebb 24 óráig kerül sor, de az elfogások számától és egyéb eljárási körülményektől (pl. tolmács elérhetősége) függően ez hosszabbra – legfeljebb 72 órára – is nyúlhat. A Bizottságot egyéb menedékkérőket befogadó intézményekben tett látogatásai során több menedékkérő is úgy tájékoztatta, hogy 2-3 napot töltött a szegedi objektumban.

2. Általános fogvatartási körülmények, mozgástér, hőmérséklet

Az újonnan megnyílt déli szárnyban két előállításra használt ketrec található. Egy ketrec mérete körülbelül 30-32 m² (8*4 m). A két ketrecben fekvőalkalmatlanságok nincsenek, a bent található padokon csak néhányan tudnak leülni egyszerre. A látogatásunk idején a legtöbben a földön ültek vagy feküdtek. A fogvatartottak takarókat és hálósákokat kaptak. A látogatás idején mindkét ketrecben **rendkívüli zsúfoltság** uralkodott. A megfigyelők a részletesebben megvizsgált egyik ketrecben 32 fogvatartottat számoltak, ami fejenként körülbelül **1 m² mozgásteret** jelent. A fogvatartottak többsége fiatal felnőtt férfi volt, de voltak köztük fiatal felnőtt nők, valamint öt legfeljebb hatéves kisgyermek () is. Az épületben a hőmérséklet hosszabb távú emberi tartózkodásra alkalmas volt, a fűtőtestek megfelelően működtek.

Az északi szárnyban található előállító helyiségben merőben más körülmények uralkodtak. A korábbi garázsban kialakított ketrecben számos ágy található. A látogatás időpontjában itt összesen 4 személy tartózkodott: egy egyedülálló fiatal hölgy, illetve egy háromfős kubai család egy 15 hónapos csecsemővel. Itt tehát zsúfoltságot nem tapasztaltunk. A fűtőtestek viszont a látogatás idején nem vagy alig működtek, a helyiségben **hideg** – a megfigyelők becslése szerint 10-15 fok – volt, ami alkalmatlanná teszi a helyiséget többórás emberi tartózkodásra (különösen egy 15 hónapos csecsemő számára).

3. Ellátás, a vízhez és WC-hez való hozzáférés

A déli szárnyban nincs sem ivóvízcsap, sem WC a ketrecekben belül. A **WC-használatra így csak rendőri kísérettel**, külön kérésre van lehetőség. A látogatás idején az objektum udvarán 9 mobil-WC állt rendelkezésre. Ivóvizet a fogvatartott külföldiek műanyag palackokban kapnak. A látogatás idején a megfigyelők csupán néhány másfél literes palackot láttak a ketrecekben belül, így felmerül a kérdés, hogy vajon van-e lehetőségük a fogvatartottaknak külön palackból vagy pohárból inni, vagy többen kell megosztaniuk egy palackot, ami nem higiénikus.

Az északi szárnyban elkülönített WC és ivóvízcsap is található a ráccsal elkerített részen, itt ezzel kapcsolatban problémát nem láttunk.

A megkérdezett fogvatartottak szinte mindegyike panaszkodott arra, hogy **a kapott étel kevés**, mivel csak kisméretű, előre csomagolt szendvicset kapnak naponta háromszor. Külön panasztartották, hogy az este előállított külföldiek csak reggel kapnak először enni, pedig az elfogás pillanatában sokszor már órák vagy napok óta alig ettek. Az ebéd kiosztására pont a látogatás alatt került sor, így a megfigyelők személyesen is meggyőződhetek arról, hogy a szendvics valóban kisméretű (még egy átlagos bolti zsömlénél is kisebb).

Az étel minőségére panasz nem érkezett, a szendvicsben levő baromfifelvágott – a csomagolás tanúbizonyossága szerint – nem tartalmaz sertéshúst (ami a fogvatartottak között többségben levő muzulmán vallásúak miatt releváns szempont).

4. Bánásmód

Bántalmazásra, szóbeli abúzusra jelen látogatás során panasz nem érkezett.

A 2015. januári látogatáson súlyos problémaként merült föl, hogy bár az előállítottak értéktárgyait megfelelően letétbe veszik, egyéb személyes holmijukat (jellemzően egy hátizsáknyi személyes tárgyat) „ömlesztve” tárolják az udvaron, amiről a látogatáson résztvevő megfigyelők is meggyőződhetek. A Bizottság által megkérdezett több menedékkérő is állította később, hogy szegedi előállításánál fontos tárgyai (például szemüvege, stb.) elkeveredtek, illetve hátizsákjuk megázott a fedetlen udvaron. A február 25-i látogatás során ezzel kapcsolatban panasz nem érkezett, ezúttal nem voltak hátizsákok a rendőrségi objektum udvarán.

5. Sérülékeny csoportok

A látogatás idején számos **kisgyermek** tartózkodott az objektumban. Az északi szárnyban elhelyezett család elmondása szerint sem pelenkát, sem tápszert nem kaptak, ráadásul az előállító helyiségben uralkodó hideg miatt a 15 hónapos csecsemőt többszörösen takaróba csavarva tudták csak a hidegtől megóvni. A déli szárny két túlszűfolt ketrecében is több kisgyermek tartózkodott, egyikük – feltehetően akut bronchitisz miatt – erőteljesen és sokat köhögött. A gyermekes családok elhelyezésére itt a többi migránssal – jellemzően fiatal egyedülálló férfiakkal – együtt került sor, **anélkül, hogy a gyermekek speciális igényeit vagy sérülékenységét felmérték vagy figyelembe vették volna.**

6. Információhoz való hozzáférés

Az összes megtekintett előállító helyiségben megtalálhatók a Helsinki Bizottság információs anyagai. A falra ragasztott információk egy része azonban nem releváns, mint például a Bizottság fogdamegfigyelő programjában részt vevők sok évvel ezelőtti listája. A falakon elhelyezett menekültügyi tájékoztató füzetek szintén egy korábbi, részben elavult kiadás példányai. Végezetül erősen kérdéses, hogy a fogvatartottak hogyan férnek hozzá a ketrecekben kívül elhelyezett, így számukra nem elérhető vagy látható információs anyagokhoz.

7. Összegző megállapítások, kérdések és ajánlások

Az újonnan átadott déli szárny jelentősen növeli az objektum befogadóképességét, amit kiegészít a február vége óta üzemelő röszkei előállító helyiség kapacitása is. Mindennek ellenére, a déli szárnyban többnapos őrizet esetén akár az embertelen bánásmód szintjét is elérő elviselhetetlen túlszűfoltosság uralkodott (hasonlóan a januári látogatás alkalmával a keleti szárnyban tapasztaltakhoz).

- ***A Helsinki Bizottság javasolja, hogy a Rendőrség haladéktalanul intézkedjen a túlszűfoltosság megszüntetése érdekében, szükség szerint újabb előállító helyiségek kialakításával, illetve a létező kapacitások hatékonyabb elosztásával*** (például az északi szárny a látogatás idején majdnem üres volt).

Az északi szárny (és a januári látogatás tapasztalatai alapján a keleti szárny) előállító helyiségeiben hosszabb, többórás emberi tartózkodásra alkalmatlan hideg uralkodott. A helyiségekben található fűtőtestek a fogvatartottak elmondása és a megfigyelők tapasztalata alapján sem működtek rendesen, hőmérsékletük a hideg idő ellenére is csak langyosnak volt mondható. A sokórás vagy többnapos fogvatartás akár 10 fokos hidegben, a testmozgás lehetősége nélkül (túlszűfoltás esetén) szintén embertelen bánásmódnak minősülhet.

- **A Helsinki Bizottság javasolja, hogy haladéktalanul biztosítsák az északi és keleti szárnyban is a hosszabb emberi tartózkodásra alkalmas (minimum 20 fokos) hőmérsékletet a fűtőtestek megfelelő működtetésével, szükség esetén plusz hőszugárzó üzembe helyezésével.**

Súlyos hiányosság a WC-hez és ivóvízhez való közvetlen hozzáférés hiánya a déli és keleti szárnyban. Ez egyrészt felerősíti a többi probléma (túlszűfoltás, hőmérséklet) hatását, másrészt felesleges feszültséget és konfliktusforrást generál, különös tekintettel arra, hogy a fogvatartottak és az őrök általában – nyelvi akadályok miatt – nem tudnak kommunikálni egymással. Ráadásul jelentős kapacitás-kiesést is okoz az őrzést ellátó állomány számára, akiknek rendszeresen kíséretelniük kell a fogvatartottakat az udvaron elhelyezett mobil-WC-khez, illetve a mosdóba.

- **A Helsinki Bizottság javasolja, hogy biztosítsák a déli és a keleti szárnyban is a WC-hez és ivóvízhez való, ellenőrzés nélküli, zavartalan hozzáférést.**
- **Kérjük szíves tájékoztatásukat azzal kapcsolatban, hogy az előállítottak a) milyen típusú és milyen kalóriaértékű ételmiszert kapnak, b) milyen rendszerességgel, c) továbbá, hogyan kapnak a keleti és déli szárnyban előállítottak ivóvizet.**

Súlyos problémát jelent, hogy a kiemelten sérülékeny, speciális igényekkel és jogosultságokkal rendelkező, a határátlépés előtti sokszor többnapos, többhetes utazást általában rendkívüli módon megszenvedő gyermekeket túlszűfolt ketrecekben, számos felnőttel együtt helyezik el hosszú órákra, akár napokra. Egy csecsemő vagy kisgyermek számára akár egy egynapos fogvatartás is – a tapasztalt körülmények között – súlyos, maradandó traumát okozhat. A Helsinki Bizottság álláspontja szerint ez a gyakorlat tarthatatlan, felveti az embertelen bánásmód veszélyét (a strasbourgi bíróságnak a gyermekek idegenrendészeti célú fogvatartásával kapcsolatos döntési gyakorlata alapján).

- **Javasoljuk egy olyan szakmai protokoll haladéktalan bevezetését, amely az első pillanattól kezdve kiemeli a gyermekes családokat a többi előállított közül, számukra megfelelő, elkülönített elhelyezést biztosít megfelelően fűtött/szellőző, ivóvízzel és WC-vel felszerelt helyiségben, illetve gondoskodik a ügyintézés felgyorsításáról (például azzal, hogy a többi előállítottéhoz képest elsőbbségi elbánást biztosít) és a gyermekek különleges igényeinek teljesítéséről (pelenka, tápszer, szükség esetén extra ételmiszer, alaposabb orvosi vizsgálat, stb.).**
- **Kérjük, hogy távolítsák el az előállító helyiségek faláról a Helsinki Bizottság fogdamegfigyelő programjában résztvevő személyek névsorát, mivel a lista elavult és nem releváns. Kérjük továbbá, hogy az elavult tájékoztató füzeteket cseréljék le a frissebb kiadásra, melyet postai úton haladéktalanul eljuttatunk a Szegedi HRK-nak.**

Budapest, 2015. március 9.

Tisztelettel:

dr. Pardavi Márta
társelnök
Magyar Helsinki Bizottság